

een afgezant van de gouverneur en van de vorst van Boni met hoon, en lieten ze terugkeren. Het zijn voornamelijk smokkelaars die wel een bestraffing verdienen. Indien Boni daarmee instemt, mag men samen gezamenlijk een aanval op dat land doen. [fol. 1504] Het kan dan zo onder druk gezet worden dat er niets meer van te vrezen is. Ter vermeerdering van de handel vindt de gouverneur dat in zijn rapport ook ten opzichte van Wadjo en Sumbawa nodig. In het laatste zijn onlusten en in zijn oorlog met Makassar breidt Bima zich te Mangeraï uit. Als het voordeel voor de handel de moeite waard is, lijkt een oorlog tegen dit land aantrekkelijk. De gouverneur is gevraagd hoeveel manschappen daarvoor nodig zijn. Hij moet de toekomstige jaarlijkse voordelen aangeven. Door de vele hoeken en krekens is de smokkel van deze volkeren nauwelijks door gewone patrouilleschepen te beletten. Daarom mogen ter versterking nog twee pantjalangs met de benodigde bemanning ingezet worden. Ter stimulering werd hun naast hun voordelen de achterhaalde buit toegewezen, mits ze de peper tegen inkoopprijs en het oorlogstuig voor de taxatieprijs leveren. Ze moeten wel voorzichtiger en betrouwbaarder optreden [fol. 1505] dan de gezagvoerders van onlangs uitgevaren schepen. Zij beiden zijn met enige manschappen aan land gegaan op Flores, ook Ende genoemd. Behalve dat ze al een misdaad bedreven met het zonder vergunning laten vrijkopen van gevangenen en verkoop van buitgemaakte goederen, hebben ze hun schepjes aan het risico om te verongelukken blootgesteld. Dat kan in dat vaarwater zelfs schepen met bekwame zeelieden overkomen, zoals verleden jaar met de Batavier en Hercules is aangetoond. Het eerste schip strandde op weg via Makassar naar Banda op de eilanden Hen met Kuikens en het tweede op weg naar Timor in Straat Sape op het Zuidereiland³. Uitsluitend de schepelingen konden gered worden, behalve twee die door een Mandarees vaartuig zijn meegenomen, en vier die uit onvrede met een cattamaru de zee opgingen en verdwenen zijn. Verloren gingen de geldkisten, 8 metalen draaibassen, 2 ijzeren kanonnen, 1 werpanker, 287 stuk rondscherp en enige andere goederen samen t.w.v. f 823. De dienaren hebben geprobeerd zoveel mogelijk te redden. Uit het bericht en bijlagen over de Batavier blijkt [fol. 1506] dat, hoewel de schipper het aan zware stromen en misleiding door de kaart toeschrijft, het stranden aan onenigheid onder de officieren is te wijten. Het verlies van de Hercules is niet veroorzaakt door nalatigheid, maar door sterke stromingen, deining bij windstille en slechte ankergrond. Betreffende de Batavier is de verklaring van de opper- en onderofficieren op 5 augustus 1763 aangenomen en op 16 augustus het rapport van het hoofd van de zeemacht, de commandeur, de opperequipagemeester en vijf ervaren zeeofficieren over de journalen. Uit het laatste bleek het plichtsverzuim van schipper Lindholm duidelijk. Deze stukken zijn in handen van de advocaat-fiscaal gesteld. De officieren van de Hercules zijn op 16 september vrijgesproken van verantwoording, omdat genoemde ervaren zeeofficieren aan de officier van justitie hebben verklaard dat ze alles hebben gedaan, wat goed zeemanschap vereist om hun schip te behouden. Door deze rampen waren Banda en Timor van rijst en andere benodigdheden verstoken. Na verscheidene tevergeefse pogingen zonden gouverneur en raad van Makassar de sloep Vrede met de geborgen geldkist en enige lasten rijst etc. naar Timor. Banda kon niet van rijst voorzien worden, [fol. 1507] doordat wegens aanhoudende droogte de tienden in de noordelijke streken 248 last en 2250 $\frac{1}{2}$ lb rijst en 5973 bossen padi minder hebben opgebracht dan verleden jaar. Doordat de oogst in de zuidelijke districten ook niet veel beloofde, moest de Standvastigheid, die anders, zoals gebruikelijk, te Makassar rijst voor Banda zou hebben geladen, via Java's Oostkust gaan om daar rijst op te halen. Dit schip moest via Makassar gaan om de geredde geldkist en de papieren uit de verongelukte Batavier mee te nemen en de meegegeven pakketten af te geven. Men hoopt dat de textiel, als die spoedig wordt aangevoerd en vroeg op de markt komt, meer winst oplevert dan het voorafgaande jaar. Die is acceptabel, want op een inkoop van f 56.832 is ruim 58 %, ofwel f 33.036, winst gemaakt. Ondanks het geringe succes van de vertiening, de lagere opbrengst

3 Eiland met deze naam onbekend; waarschijnlijk een eiland zuidelijk in Straat Sape.